

Iskaja vsak četrtlet in
velja s poštnino vred ali
v Mariboru s poštnim
na dom za celo leto 25 din,
pol leta 12-50 din, četrti leta
6-50 din. Izven Jugoslavije
46 din. Naročnina se pošlje
na upravištvu „Sloven-
skega Gospodarja“ v Ma-
riboru, Koroška cesta 5.
List se dopiše do od-
povedi. Naročnina se pla-
čuje v naprej.
Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5. Roko-
pisi se ne vračajo. Uprav-
ništvu sprejema naročnino,
inserate in reklamacije.
Cene inseratov po dogo-
voru. Za večkratne oglase
primeren popust. Nezaprie-
teklamacije so poštnine
proste.
Čekovni račun poštnega
urada Ljubljana št. 10.603.
Telefon interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

89 številka

MARIBOR, dne 13. septembra 1923

57 letnik.

Eni k Srbom — drugi v novo stranko.

O ti vedno zeleno samostojno drevo, koliko je pisal svoj čas o tvojih preko cele Slovenije segajočih vejah. Kmetijski list in ti zagotavljal vedni obstoj med slovenskim kmetijskim narodom. Pa to samostojno politično drevo je že bilo zasajeno v zemljo demokratske pokvarjenosti in samo usahnilo v dobi dveh let. Kot ovčnega in brez listja ga je slovenski kmet sam izruval iz svoje srede pri zadnjih volitvah. Za preostanke — suho steblo in vejevje se pripravljajo sedaj med seboj bivši slabostni generali.

Kam hočejo Kranjci.

Od tako bahavo ponosne čete samostojnih poslancev je preostal pri zadnjih volitvah še edino Pucelj. Sam sedaj tvori na zunaj stranko, sam je v Beogradu v klubu, sam v parlamentu in nikdo se ne zmenja zanj. Ta osamelost peče ter boli poprej tako ponosnega ministra, s katerim so se razgovarjali srbijanski mogočnjaki, ako so rabili njegov glas, a danes ga Pašić niti ne pogleda ne, ker g. Pucelj je prišel sam v Beograd. Samole pa se človek s časom naveliča in si poišče družbo, ker človek je družabno bitje in posebno pa še gosp. Pucelj, ki je vajen kot kranjski birt ter mesar blebečavosti.

Da bi si zopet pridobil v Beogradu politično družbo in ne živel kot od vseh zavrnjen samec, se je gospod Pucelj vrnil zopet med srbijanske zemljoradnike.

Kakor znano in že večkrat omenjeno, so bili samostojni poslanci svoj čas združeni z zemljoradniškim klubom, a so jih Srbijanci vrgli ven, ker so samostojni preveč tiščali v vlado, zemljoradniki pa so hoteli ostati v opoziciji. Samostojni, vrženi iz kluba zemljoradnikov, so si osnovali lastnega, stopili v vlado in nato se je začel krut časopisni boj med zemljoradniki in samostojnimi. Zemljoradniški voditelji so zmetali Pucelju in njegovim tovarišem polena njih skrajne pokvarjenosti pod noge in samostojni so vsa očitanja zemljoradnikov mirno vlekli v žep.

Nikakor pa ne smemo pozabiti, da so zemljoradniki stranka srbijanskih občinskih tajnikov, ali pisarjev, ki je skozinsko centralistična ravno tako kot radikalni in demokrati. Srbijanski zemljoradniki so bili doslej še vedno tihi privrsek vsake vlade. Glasovali so v zbornici z vlado, ko je šlo za centralistične zakone in za vse zlo,

ki se je razpaslo po naši državi ravno radi in potem centralizma.

Po teh srbijanskih zemljoradnikih je zopet zahrepenelo Puceljevo politično osamljeno srce. Sino že poročali, kako se je koncem avgusta vršil v mestu Čurugovo blizu Novega Sada kongres (veliko zborovanje) srbijanske zemljoradniške stranke. Na ta kongres je poslal kranjski preostanek slabostnih svoje odposlance. Ti odposlanci so naprosili zemljoradnike, da so jih zopet sprejeli pod svoje okrilje. A ta politični sprejem med Srbijance so morali samostojni bridko plačati. Slovinci so morali obljubiti, da bodo sprejeli program srbijanske zemljoradniške stranke in ohranijo samo še samostojnost pokrajinske organizacije Saveza zemljoradnikov. Ali z drugimi besedami: g. Pucelj se je s svojimi kranjskimi tovariši politično posrbil, ali centraliziral, kakor so storili takoj po preobratu očetje samostojnih — demokratje. Pri prihodnjem zasedanju zbornice bo dosedaj osamljeni g. Pucelj vstopil v klub zemljoradnikov, da mu ne bo preveč dolg čas. Kranjski samostojneži pa pošljejo v glavni odbor zemljoradniške stranke svoje odposlance. Tako je poročalo o kongresu zemljoradniške stranke in o koraku kranjskih samostojnih celotno časopisje, samo „Kmet. list“ se je dotaknil poroke zemljoradnikov in samostojnih s par stavki. Očividno se samostojni na zunaj sramujejo sramotno ponižne pobratimije z zemljoradniki, s katerimi so se še do pred kratkim grizli na žive in mrtve. Na kranjskem torej ne bo več Samostojne, ampak srbijanska zemljoradniška stranka, katero bo vodil, a to seveda le samo na kranjskem, g. slovenski zemljoradnik — Ivan Pucelj.

Kam pa Štajerci?

Pravi duševni voditelj kluba samostojnih poslancev je bil znani dr. Bogumil Vošnjak. Vrnil se je med samostojno šaro samo radi tega, da je izpolnil željo svoji žene, ki je Srbijanka, in da je kot poslanec in član vladi pokorne stranke postal poslanik ali zastopnik naše države v Pragi. Kot poslanik si je privoščil g. Vošnjak razne in čisto samostojne spase, katere pa so mu Srbijanci tako zelo zamerili, da so ga odpoklicali kot poslanika. Dr. Vošnjak je torej eks-poslanik, tudi poslanec ni več in kot čisto obran vsakega političnega dostojanstva, se je naselil v Mariboru. Tukaj v Mariboru hoče zopet skovati nekaj novega, kar bi vodil on, da bi tem potom stopil zopet lahko na kak klin politične lestve. Očividno se dr. Vošnjak s štajerskimi samostojnimi nikakor ne strinja z divjim zakonom med Samostojno

in zemljoradniško stranko. In zakaj ne? Gotovo radi tega ne, ker združene samostojne in zemljoradnike ne bo več vodil on, ampak kak pristni Srbijanec in g. Vošnjak bi bil popolnoma in za vedno potisnjen na stran in v politični zapeček. Da g. Vošnjak reši, kar se še da rešiti, namerava skupno s preostanki Samostojne na štajerskem ustanoviti stranko agrarcev za mariborsko oblast. Glasilo te nove Vošnjakove stranke bo „Mariborski gospodar.“ Glavni Vošnjakov pomočnik pri snovanju te prekrščene Samostojne stranke bo znani šentjurski blebetavs in eks-poslanec Joža Drofenik. Vošnjak in Drofenik se že vozila okrog v avtomobilu in zbirata pri ostankih razbite Samostojne člane za novo stranko agrarcev za mariborsko oblast.

Tako stoji danes z edinstvom samostojnih ostankov. Kranjci se bodo ali so se že posrbili, Štajerci pa snujejo novo stranko in oboji se pa bodo napadali in grizli med sebj.

Samostojno drevo torej ni obrodilo sadu, je usahnilo, narod ga je sam izruval iz svoje sredine in sedaj ga bodo bivši samostojni generali sami poglali ter vrgli v ogenj medsebojnega prepira.

Tako kakor s Samostojno ze zgodi z vsako stranko, ki vzraste iz tal potom demagogije in brez vsake gospodarske, kulturne in socialne podlage. Prazne besede in neizpolnjene obljube narod kmalu pozabi in le vsestransko delo je, ki ostane ter stranko poživlja in to najdemo edino le v naši Slovenski ljudski stranki!

Še nekaj o kuluku.

„Kuluk“ je turška beseda in znači po slovensko roboto ali tlako na cestah. Ko se je koncem junija 1923 v državnem zboru (narodni skupščini) razpravljalo o začasnem proračunu za mesec julij, avgust in september, so Pašičevi ministri v zakonski predlog stavili tudi točko o kuluku. V čl. 25 določa ta zakon, da „na predlog ministra za zgradbe more ministrski svet (zbor vseh ministrov) odrediti, da je popravljati vse kategorizirane ceste (državne) tudi z ljudskim delom.“

O tej določbi se je razpravljalo v finančnem in zakonodajnem odboru narodne skupščine koncem junija nad teden dni. Zal, da so bili naši poslanci v boju proti kuluku skoraj osamljeni. V seji odbora dne 29. junija so naši poslanci nastopili proti kuluku s tako silo, da je nastalo veliko vznemirjenje. Z odločnimi govori in protesti so poslanci naše stranke zavlekli sejo do 3. ure v pri vsakem srečanju z avtom je ustavil svoj voz, si zastrl z roko oči in gledal za drvečim zlodejem, dokler mu ni izginil iz vidika in se nato prav globoko zamislil. Ob takih prilikah je vedno gruntal: koliko neki stane tak voz in kako bi se neki počutil on, ako bi držal v njem mimo Sedlarjevega v daljne Brežice. Celo sanjal je večkrat na vozu in doma o vozniki na avtomobilu in se je po takih brzovoznih sanjah vznudil prav dobre volje, ker on je bil zadovoljen tudi z nedosegljivimi ideali ali vzori.

Tako je preteklo nekaj let in Matičak je bil vsikdar vesel, če je videl avtomobil. Prišla je vojska in kot bi odrezal ni bilo na obsestelski cesti nobenega avta več in to še celo par dobrih in krvavih let ne.

Matičaku je že bil čisto iz spomina avtomobil. Na cesti sta bila zopet samo voznik in potnik in še teh le malo.

Vojska se je bližala koncu, pojavili so se polni mošenj vojni dobičkarji in z njimi tudi čisto novi avtomobili. Soldatu je po dveh letih oživelo veselje pri srečanju avtov in ta radost mu je bila porok, da bo tudi vojske konec.

Odslej je celo vozil skoro vsaki dan skozi Sedlarjevo lep avto s štirimi sedeži. V njem je sedel samo deblušt gospod od zadej, spredaj šofer. Matičak je imel veliko veselje, srečal in videl je dan na dan ta nobel avto, po lastniku pa sploh niti povpraševal ni.

Nekega poletnega že bolj poznega popoldne je gnil iz Sotle kobilše proti „glavnemu trgu“ v Sedlarjevem in naenkrat obstal kot bi se ustrašil. Izpustil je povodec, kobilca je kimala sama proti domu, a on je gledal in gledal, stopil na dolgo ter bliže — pred njim je stal prav oni avtomobil, ki ga je najbolj občudoval in skoro vsaki dan srečal. Gospod je stal tik voza, šofer je nekaj privijal in zabijal — soldat se je približal toliko, da je voz vsaj lahko potipal in nato se je zagledal vanj, kot bi poslušal zamaknjen nebeško glorio . . .

Gospod je gledal tega velikana, njegov zamaknjeni pogled, uganil njegove že tako dolgo negovane, a skrivne želje, ga potresel za roko z vprašanjem: „Ali bi se radi peljali?“

Nagovorjeni se je predramil, a ni prav razumel in je samo nekaj klonsnil z jezikom po zraku. Gospod je spoznal njegovo zadrego in ga še enkrat prav lepo povabil, češ: „Ako vam drago, se lahko peljete z menoj v Brežice in v noči vas bom že pripeljal nazaj.“

Januš Golec:

Prvič in zadnjič v avtomobilu.

Vse ob cesti je poznalo, Bog daj večni mir njegovim dolгим kostem, rajnega Matičakovega soldata.

Odkar so začele roditi Sedlarke, in še do danes je bil rajni Matičakov soldat po telesni dolgosti in moči največji orjak, ki je kedaj zagledal luč sveta v Sedlarjevem ter živel in umrl naglo neprevidene smrti v tem čudnem obsestelskem selu.

Blagopokojni je koj po rojstvu kazal vse znake zunanega goljatstva in radi tega so ga že kot negodnega krstili za soldata, akoravno ni služil ne cesarju in kralju prav do svoje smrti ne, ker je bil sicer po vojaško zravnano razvit, a je imel preveč ravne podplate in tako dolga stopala, da je bil kos njegovim črevljem samo eden črevljar v domači župniji.

Tak je bil naš soldat, po telesu Goljat, duha se ne plača omenjati, pač pa je bil po svojem poslu ter opravi podoben Martinu Krpanu.

Matičakov soldat sicer ni tovoril soli, ampak kislo vodo in jo razpečeval po občestnih hišah, gostilnah in trgovinah od njenega izvirka v Rogoški Slatini pa do izliva Sotle v Savo pri Brežicah. Kot vprežno živino je imel majhno, suho in sploh mršavo kobilše, kojega bi bil čisto lahko prenesel sam iz enega konca ceste na drugega po vzgledu svojega kranjskega prednika Krpana.

Soldat je torej tovoril rogaško kislico in je bil kot voznik od Slatine do Brežic dobro poznan po vseh mesnih krajih, pa tudi doma v samem Sedlarjevem je užival med pristnimi Sedlarci ugled radi telesne dolgosti in ker se je gibal med svetom in znal doma povedati kako novo, ki je bila več vredna kot domače — vaške čenčarije ter prepri.

Glede političnega položaja, seve v Sedlarjevem samem, je obdržal do smrti odločilno besedo vključ resnici, da niti prav pismen ni bil, ampak se je tako bolj po balkansko rajši držal ustnega izročila, za katerega človek po Pašičevem vzgledu lažje odgovarja kot pa za kaj pisanega in počorganega črno na belem.

Matičak je bil v treznem stanju dobičina, se je s trgovino kisle vode pošteno preživljal in niti švercu ni bil vdan, ker je imel preveč, kakor že omenjeno, ravne

podplate in je bila pri njem hitra hoja — kaj še le bežanje, ki je predpogoj za vsakega švercarja, naravnost od rojstva ter po naravi — izključeno. No, bil je pač sicer prav pristen Sedlar, skoro 2 metra dolg, močan in precej priljubljen pri svojih odjemalcih, ker niso tako na debelo polzele z njega preveč razupite slabe navade njegovih sorojakov.

Tako na zaokroženo vzelo je bil Matičakov soldat zadovoljen s svojim položajem kot trgovec s slatino na drobno. Vznak veselja je rad odrival svoj široki obraz v smešne poteze in sem ga videl jaz le redkokdaj vznevoljenega.

Treba pa pibiti, da soldat ni bil posestnik niti pedi zemlje, ampak se je zatekal k svoji sestri in poletnega solnca, zemeljske trde grude, kose, repe in motike se je pa ravno tako bal, liki kak zli duh blagoslovljene vode. Posedal je pač voz ter konjsko kljuse, katerega je opravljal doma in na potu sam in je bil ta posel njegovo edino težko delo skozi celo možko dobo do njegove nagle smrti.

Na vroče se torej ni nikdar napil, hitro ni mogel hoditi, se je torej vozil kot gospod na vozu med steklenicami in marsikaj videl ter doživel na cesti med Rogoški Slatino in Brežicami.

Matičak je že davno poprej tovoril kislo vodo, predno je bila železnica Grobelno—Rogatec, ni še bilo po cesti nobenega avtomobilskega tekanja, torej v onih, blaženo mirnih časih, ko sta bila potnik in voznik edina posestnika vseh pravic na cesti in v občestnem jarku.

Nekaj nepričakovano novega je bilo zanj, ko je videl prvič puhati železnico od Mestinja proti Slatini. A kot začarano pibit je obstal na cesti s svojim kljusetom vred, ko je prifrčalo mimo njega nekaj, kar ni bilo ne vlak in ne navaden voz, teklo je ne po železni, ampak po navadni cesti kot zlodej. Po dolgem izpraševanju je le zvedel, da se pravi temu samodrečemu voz avtomobil. Trpelo je dolgo, predno si je to besedo tudi trajno porinil ter usilil med svoje možgane.

Rajni Matičak je bil sploh dovzeten za moderne no votarije in tako je napravilo prvo srečanje z avtomobilom nanj nepopisno začuden, a tudi dober utis.

Ni sovražil avtomobila kot drugi vozniki, ker je vozil po cestnem pravu vedno na levo in njegovo mrše še s preostankom repa ni niti zganilo, ako je hušnil mimo kak avtomobilist.

